

Для цього основні пальники повинні працювати з $\alpha_n > 1,05$. Крім цього, необхідно забезпечити рівномірний розподіл палива та окислювача по пальниках.

Екранні системи таких котлів доцільно виготовляти з хромонікелевих сталей марок X18H9T та X18H12T, а інтенсивність їх високотемпературної корозії можливо зменшити шляхом організації повітряної завіси. Для забезпечення нормальної експлуатації паливоподачі та паливни важливим є дотримання стабільної величини зольності та вологості [2, 3], оскільки котел може (за відповідного налаштування) стійко працювати на непроєктному паливі. Класифікацію методів стабілізації якості НТП наведено на рис. 3.

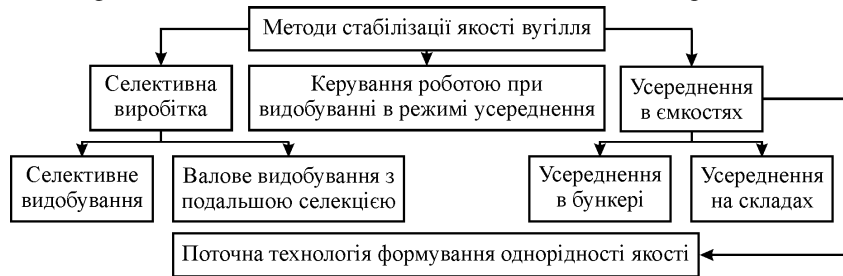

Рис. 3. Методи стабілізації якості НТП під час видобування та зберігання

Література

1. Шелепов І.Г. Модернізація режимів експлуатації ТЕС із урахуванням якості палива / І.Г. Шелепов, Д.В. Михайський, А.В. Павленко та ін. // Східно-європейський журнал передових технологій. – 2005. – № 6/2(18). – С. 144-148.
2. Жуков Е.Б. Исследование горения низкосортных топлив / Е.Б. Жуков, И.Д. Фурсов, В.Е. Голубев и др. // Вестник алтайской науки. – 2008. – № 2(2). – С. 89-95.
3. Гаврилов Е.И. Топливно-транспортное хозяйство и золошлакоудаление ТЭС / Е.И. Гаврилов. – М.: Энергоатомиздат. – 1987. – 168 с.

Капустянский А.А., Побигушка В.И. Пути повышения надежности и экономичности сжигания непроеKTного твердого топлива

Представлены результаты исследования влияния теплотехнических характеристик непроеKTного твердого топлива (НТП) на эффективность работы энергетических котлов. В реальных эксплуатационных условиях, при проведении экспертных балансовых испытаний котлоагрегатов, определены основные вредные факторы влияния на работу котельного оборудования и разработаны методы повышения экономичности и надежности работы котлов на угле ухудшенного качества.

Ключевые слова: котельный агрегат, непроеKTное топливо, низшая теплота сгорания, механический недожог, паропроизводительность, система пылеприготовления.

Kapustyanskyy A.O., Pobigushka V.I. Ways of increasing reliability and efficiency of non-project solid fuel burning

The results of studies of the effect of non-project thermal performance of solid fuel (N-PSF) on the efficiency of the power plant boilers. In real conditions, during the balance of expert testing boilers, identified the main hazards affecting the operation of the boiler equipment, and methods of increasing the efficiency and reliability of the coal-fired boilers deterioration.

Keywords: boiler unit, non-project fuel, lower heat of combustion, mechanical underburning, steam production, dust preparation system.

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 336:65

Проф. Г.Я. Аніловська, д-р екон. наук;
магістрант Т.Я. Думич – Львівський ДУВБ

ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНО-РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Досліджено сутність загроз діяльності підприємству, їх види та джерела виникнення. Визначено основні рівні захисту підприємства від загроз та організаційно-економічний механізм перетворення небезпеки в захист за всіма цими рівнями. Виконано формалізоване представлення системи безпеки підприємства.

Ключові слова: безпека, загроза, небезпека, ризик.

Постановка проблеми дослідження. Для системного захисту інтересів, фінансово-господарської діяльності підприємства необхідна ідентифікація загроз їх функціонуванню і розвитку. Класифікація господарських ризиків, що існує в сучасній економічній літературі, – неточна в тому сенсі, що ризиками є ймовірнісні значення загроз, а отже, повинні класифікуватися саме загрози, що визначають відповідні функціональні напрями забезпечення безпеки підприємства. Крім попереджувального значення, класифікація загроз дає змогу виділити і згрупувати чинники дестабілізуючого і стабілізуючого характеру. Це положення має принципове значення для вироблення і реалізації конкретних заходів у системі забезпечення безпеки фірми, спрямованих на нейтралізацію дестабілізуючих чинників і стимулювання дії стабілізуючих чинників. У цьому і полягає не стільки захисна, скільки сприяюча позитивному розвитку функція захисної підсистеми фірми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На початку ХХІ ст. найбільш активними напрямами вивчення природи фірми стають трансакційна, агентська, контрактна і системно-інтеграційна теорії, що розвиваються в методологічному руслі інституційно-еволюційної економіки. Серед численних авторів, які ведуть дослідження в цих напрямках, виділяються: М.П. Денисенко, В. Гребенников, О. Іншаков, Р. Качалов, Г. Клейнер, Н. Лебедева, Б. Мільнер, Е. Попов, О. Сухарев та ін. Їх методологічні та методичні розробки багато в чому базуються на фундаментальних положеннях зарубіжних класиків інституціоналізму й економічного еволюціонізму – Г. Демсеца, Р. Коуза, Р. Нельсона, Д. Нортона, О. Уільямсона, С. Уінтера. Одночасно питання стосовно забезпечення економічної безпеки підприємств були об'єктом дослідження у працях таких вітчизняних науковців, як: О.І. Баранівський, З.М. Борисенко, І.О. Бланк, О.С. Власюк, З.С. Варналій, В.М. Гесць, А.С. Гальчинський, М.П. Єрмошенко, С.А. Єрохін, Я.А. Жаліло, О.Й. Косарев, В.В. Крутов, В.І. Мунтіян, Г.А. Пастернак-Таранушенко та ін. Вагомий внесок у дослідження проблеми економічної безпеки підприємства зробили провідні західні вчені: Дж.К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. Найт, Г. Фостер, Й. Шумпетер.

Постановка завдання. Теоретичні та практичні проблеми взаємодії економічних організацій з агресивним і нестабільним зовнішнім середовищем і забезпечення економічної безпеки підприємств традиційно є об'єктом уваги в економічній науці. Проте еволюційний підхід до питань забезпечення захисту фірм і підприємств від зовнішніх загроз і негативних системних подій поки не отримав адекватного розвитку, незважаючи на його високий пізнавальний потенціал. Тому мета нашого дослідження – виконати узагальнення теоретичних основ формування організаційно-економічного механізму захисту фірми від екстремальних дій зовнішнього конкурентно-ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до генетичної теорії чинників виробництва виділяють [1] вісім базових видів загроз, ризиків і загалом напрямів забезпечення безпеки фірми:

- людська (зокрема кадрова) безпека пов'язана з попередженням загроз відходу висококваліфікованих співробітників до конкурентів, нещасних випадків і хвороб працівників, деградації їх компетенції;
- технологічна безпека забезпечує відображення загроз аварій і збоїв устаткування і споруд;
- матеріальна (зокрема сировинна) безпека допускає кількісну і якісну адекватність сировини і матеріалів виробничим потребам фірми;
- інституційна безпека пов'язана із забезпеченням виконання інституційних вимог середовища;
- організаційна безпека забезпечує ефективну координацію дій фірми і її контрагентів у рамках системи розподілу і кооперації праці;
- інформаційна безпека спрямована на запобігання загрозам витоку фірмово-специфічних цінних даних;
- продуктова (товарна) безпека спрямована на забезпечення збереження продукції і синхронності товаропотоків;
- фінансова безпека припускає своєчасність грошових розрахунків і погашення кредитів, нормальне монетарне забезпечення виробничих процесів.

Перші три факторні види безпеки відносяться до трансформаційних, тобто до матеріальних, речових активів фірми, а три наступних – до трансакційних, нематеріальних активів. Ці види безпеки фірми мають бути системно відображені в структурі організаційно-економічного механізму її забезпечення, а безпека фірми може бути представлена як функція:

$$S = f(A, T, M, Ins, O, Inf, Q, F),$$

де: S – безпека фірми, $f()$ – функція перетворення загроз в захист, A – людські (кадрові), T – технічні, M – матеріальні (сировинні), Ins – інституційні, O – організаційні, Inf – інформаційні, Q – продуктові (товарні), F – фінансові загрози конкурентному статусу фірми.

Загрози, небезпека, ризики, безпека і загалом захист можна розглядати на п'яти взаємопов'язаних рівнях побудови фірми: трьох основних – робочі місця, підрозділи фірми, фірма загалом, а також двох проміжних – професійні групи працівників, функціональні системи фірми. З урахуванням цих рівнів необхідно проектувати систему захисту фірми, організаційно-економічний механізм якої, як спосіб перетворення небезпеки в захист, повинен

диференціювати цілі, суб'єктів, інструменти, політику й інші елементи забезпечення безпеки на всіх цих рівнях.

За джерелами загрози фірми, їх варто розділити на внутрішні та зовнішні. До *зовнішніх загроз* відносяться:

1. Розвідувальна діяльність іноземних спецслужб і організацій із здобування матеріалів, пов'язаних із створенням новітніх зразків техніки і технологій, результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, що випереджають світовий досвід; збирання конфіденційних відомостей економічного характеру, володіння якими заподіює або може завдати шкоди оборонно-економічному потенціалу, стратегічним позиціям держави на світовому ринку.
2. Діяльність іноземних організацій, фірм, компаній спрямована на шкоду національним інтересам і безпеці держави внаслідок: ослаблення або навіть згорання вітчизняних виробництв із конкурентоспроможною продукцією.
3. Проникнення в державний економічний простір міжнародних злочинних структур і їх капіталу.

До *зовнішніх загроз*, що створюються діяльністю суб'єктів національної економіки, відносять:

1. Постійне розширення масштабів корупції в органах державної влади, проникнення в них злочинних елементів, що, своєю чергою, впливає на розвиток негативних тенденцій у сферах приватизації, фінансово-банківській діяльності у сфері зовнішньоекономічних зв'язків.
2. Зростання економічної злочинності, включаючи контрабанду і незаконний експорт капіталів, валюти, стратегічної сировини, злочини у фінансовій сфері.
3. Організована злочинна діяльність в економіці, проникнення кримінального капіталу в найважливіші та найбільш прибуткові сфери легального бізнесу.
4. Недобросовісна конкуренція на ринку збуту продукції фірми, включаючи заборонені форми реклами, створення бар'єрів на шляху до руху товаропотоків фірми тощо.

До *внутрішніх загроз* можуть бути віднесені: 1) навмисні злочинні дії персоналу фірми через низький професіоналізм і недобросовісність; 2) ненавмисні дії і помилки співробітників; 3) відмова устаткування і технічних засобів; 4) збої програмного забезпечення. Окрім цього, до них також відносяться, наприклад, впровадження вірусів у локальну внутрішньофірмову комп'ютерну мережу, "імплантація" промислових шпигунів і таємних агентів у персонал фірми. Загрози безпеці фірми виявляються у таких основних сферах – економіка, екологія, політика, соціальна сфера, сфера оборони, культура й ін.

До групи *економічних загроз* конкурентоспроможності, стійкості та безпеці фірми відносяться: розкрадання, здійснені шляхом привласнення, розтрата, зловживання службовим положенням крадіжки; хабарництво; корисливі зловживання владою або службовим положенням; контрабанда; порушення правил валютних операцій та ін. Аналіз динаміки злочинності свід-

чить про високу системність цього явища – тенденції одних економічних злочинів взаємопов'язані та частково взаємообумовлені змінами інших.

За повідомленням органів внутрішніх справ, прокуратури та податкової міліції [2], протягом січня-вересня 2012 р. зареєстровано 384,3 тис. злочинів, що на 3,3 % менше, ніж у січні-вересні 2011 р., з числа яких 3,5 тис. виявила податкова міліція. У загальній кількості злочинів 65,9 % становили злочини проти власності, 10,5 % – злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів і інші злочини проти здоров'я населення, 3,6 % – злочини проти життя та здоров'я особи, 3,2 % – злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, 3 % – злочини проти громадського порядку та моральності, 3 % – злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, 2,5 % – злочини у сфері службової діяльності, 2,4 % – злочини проти громадської безпеки, 1,8 % – злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина, 1,7 % – злочини у сфері господарської діяльності. Порівняно із січнем-вереснем 2011 р., кількість шахрайств (20,2 тис.) збільшилася відповідно на 10,7 %, проте кількість випадків крадіжок (202,6 тис.), грабежів (16,6 тис.), розбоїв (2,5 тис.) та хабарництва (2 тис.) зменшилася на 0,7 %, 2,1 %, 3,5 % та 27,1 % відповідно.

Більшість економічних злочинців в Україні – представники вищої та середньої керівної ланки (по 40 %), про що свідчать результати Всесвітнього огляду економічних злочинів за 2011 р.

У всесвітньому огляді економічних злочинів за 2011 р. взяли участь 3877 респондентів із 72 країн світу, з яких 84 респонденти представляли українські компанії, що працюють у 12 галузях економіки. Для порівняння, у світі 60 % внутрішніх злочинів здійснює керівництво середньої ланки і рядові співробітники. В Україні, згідно з опитуванням, у 2011 р. 40 % посадових економічних злочинів припадає на вище керівництво, 40 % – на керівників середньої ланки і 20 % – на молодший склад компанії. Фінансові збитки від економічних злочинів в Україні у 2011 р. становили від 100 тис. дол. до 5 млн дол. (47 %). Кожен п'ятий співробітник, що здійснив шахрайство в Україні, не поніс покарання. У 20 % випадків організації не вжили жодних заходів проти шахраїв. У 2009 р. цей показник становив лише 3 %. Згідно з опитуванням, 73 % співробітників, які здійснили шахрайство, були звільнені, або проти них були подані цивільні позови, включаючи вимоги про відшкодування заподіяного збитку. Згідно з результатами дослідження, 43 % респондентів заявили про те, що їхня організація продовжує підтримувати ділові відносини з контрагентами, що здійснили шахрайство.

Аналіз показує, що соціально-ринковий господарський механізм характеризується численними перетвореними формами – тіншовими і кримінальними. У цих специфічних умовах внутрішні та зовнішні загрози фірмам тісно взаємодіють. Так, загальна тенденція криміналізації господарської діяльності веде до зниження морально-етичних норм працівників, що часто штовхає їх до дій, що завдають збитків своїй фірмі. Опортуністичними мотивами при цьому є безвідповідальність, некомпетентність, особисті спонуки.

В умовах високого ступеня монополізації економіки, що зберігається, значні негативні ефекти в аспекті продукування економічних загроз підприємствам, особливо малим, представляє практика *недобросовісної конкуренції*. Така недобросовісна конкуренція, як специфічна економічна форма зіткнення інтересів суб'єктів господарювання, містить: дії конкурентів, які суперечать неформальним нормам ділової етики, звичаям ділового обороту, вимогам добросовісності, розумності та справедливості й мають наслідком втрати інших суб'єктів господарювання (включаючи заподіяння збитку їх діловій репутації); дії суб'єктів господарювання, які суперечать положенням чинного законодавства, здатні заподіяти збитки іншим суб'єктам ринку.

Основний принцип недобросовісної конкуренції полягає в намаганні закріпити своє положення на ринку внаслідок ослаблення позицій конкурентів або обману споживачів. Найпоширенішими формами і методами недобросовісної конкуренції є: економічне придушення (зрив операцій і нових угод, компрометація діяльності фірм за рахунок недобросовісної реклами, шантаж, компрометація керівників і окремих співробітників), фізичне придушення (пограбування і розбійні напади на офіси, склади, погрози фізичними розправами) та промислове шпигунство (підкуп співробітників, передача документів і розробок, копіювання програм і даних, підслуховування переговорів).

Значну загрозу вітчизняним фірмам завдає шахрайство – заволодіння майном або придбання права власності шляхом обману або зловживання довірою. До типових видів шахрайства відносять:

- крадіжку готівки з каси;
- представлення фальсифікованих рахунків;
- крадіжки майна;
- видачу фальшивих векселів;
- використання майна фірми в особистих цілях;
- фальсифікація записів у бухгалтерських книгах для поліпшення звітності або для покриття недостач;
- несанкціонований продаж майна фірми;
- шахрайство з виплатою заробітної плати;
- комп'ютерні злочини.

Помітно зростає кількість зловживань у фінансово-кредитній сфері, серед яких отримання кредиту обманним шляхом, випуск і розповсюдження незабезпечених цінних паперів, а також порушення порядку їх емісії, незаконні операції щодо переказу за кордон значних грошових сум, підробка банківських чеків і кредитних карток, *шахрайські способи при обміні валюти і в страхуванні*.

Соціальні загрози пов'язані з високим рівнем безробіття, що зберігається, і зоною злиденності, що розширюється, збільшуючи розрив у рівнях доходів між бідними і багатими верствами населення, з наростаючою регіональною диференціацією й ін. Утрудненість і нерівна доступність "входження в бізнес" для різних соціальних груп населення породжує додаткову соціальну напруженість у суспільстві, генерує негативне, а часто і кримінальне ставлення до всього підприємницького середовища. Соціальні загрози посилюються з огляду на те, що часто "під дахом" різних громадських і добро-

дійних організацій і фондів, що створюються людьми, які потребують захисту і підтримки держави, рано чи пізно виявляються представники кримінально-підприємницьких структур, що легалізували таким чином свої капітали і, більш того, одержують додаткову вигоду за рахунок представлених відповідним організаціям і фондам податкових і інших пільг.

Висновки. Висока безпека підприємства означає запобігання перешкодам в організації фінансування, постачання, виробництва і збуту, тобто мінімізацію трансакційних витрат і ризиків його функціонування. Проведений аналіз свідчить про необхідність активізації теоретичних досліджень екстремальних режимів взаємодії підприємства і зовнішнього середовища, формування методологічної і методичної бази розробки організаційно-економічних механізмів забезпечення захисту фірми від зовнішніх загроз.

Взаємодія підприємства з середовищем нерозривно пов'язана з виникненням екстремальних режимів його функціонування, загострень динаміки розвитку внаслідок різкої зміни зовнішніх умов. З позицій еволюційного підходу, шоківі дії середовища виконують функцію економічного відбору, викликаючи адаптивні реакції конкурентоспроможних підприємств і стимулювати їх до підвищення своїх виробничих можливостей і систем захисту.

Формування організаційно-економічного механізму забезпечення захисту підприємства повинне ґрунтуватися на адекватному аналітичному інструментарії – системі базових понять, зокрема "ризик", "небезпека" і "загроза", які, будучи взаємопов'язаними, потребують уточнення з метою вироблення підходів до зниження їх негативного впливу на функціонування підприємства.

Література

1. Королев М.И. Организационно-экономический механизм защиты фирмы от экстремальных воздействий среды / М.И. Королев. – М. : Изд-во "Алкил", 2008. – 136 с.
2. Соціально-економічне становище України за січень-вересень 2012 року. Повідомлення Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний за http://www.ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/publ_u.html.

Аниловская Г.Я., Думич Т.Я. Внешние угрозы деятельности предприятия в условиях конкурентно-рыночной среды

Исследована сущность угроз деятельности предприятия, их виды и источники возникновения. Определены основные уровни защиты предприятия от угроз и организационно-экономический механизм преобразования опасности в защиту по всем этим уровням. Выполнено формализованное представление системы безопасности предприятия.

Ключевые слова: безопасность, угроза, опасность, риск.

Anilovska G.Ya., Dumych T.Ya. External threats to company activity in the conditions of competition-market environment

The essence of the threats of the company, their types and sources of origin. The basic level of protection from enterprise threats and organizational-economic mechanism of transformation of danger in the protection on all these levels. Done formalized representation of enterprise security.

Keywords: safety, danger, danger, risk.

УДК 336.226

Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук;
ст. викл. С.К. Шкулка – Львівська державна фінансова академія

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЇ ТА НАРОЩУВАННЯ НАДХОДЖЕНЬ ВІД БЮДЖЕТОУТВОРЮВАЛЬНИХ ПОДАТКІВ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, ОЦІНЮВАННЯ, ДИНАМІКА

Виділено напрямки нарощування бюджетоутворювальних податків, виходячи з потреб та можливостей соціально-економічного розвитку території. Проведено оцінювання рівня податкового навантаження в Україні та зроблено його порівняння з іншими державами. Підкреслено наявність диспропорцій у соціально-економічному розвитку територій держави, які в період фінансових трансформацій лише посилюються. Виділено динаміку податкових надходжень за бюджетоутворювальними податками та запропоновано активізувати фінансовий контроль за їхнім використанням в інтересах соціально-економічного розвитку території.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток території, бюджетоутворювальні податки, оцінювання, динаміка, збалансованість фінансової системи, оподаткування, податкове навантаження, бюджет.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток як окремих територій, так і держави загалом неможливий без цілеспрямованого визначення пріоритетів і активізації складових податкової політики. Оскільки регіональна податкова політика є частиною соціально-економічної політики держави щодо забезпечення збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках регіональної фінансової системи та виконання соціально-економічних програм розвитку, то в основі її формування і реалізації мають закладатись стратегічні цілі та заходи щодо досягнення економічного добробуту конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Проблематика бюджетно-податкової політики та властиво оподаткування і специфіка його впливу на доходи бюджету, за рахунок їхнього взаємозв'язку, охоплює значну кількість актуальних, суспільно важливих питань. Одночасно, дослідження та дискусія щодо означеного активізується, насамперед під час змін – політичних, економічних, соціальних. Так, оподаткування посідає стратегічно особливе місце, оскільки через податки держава може реалізовувати перерозподіл фінансових ресурсів між різними категоріями споживачів – широкими верствами населення, підприємствами, бюджетом, між резидентами та нерезидентами. У контексті проголошеного принципу податкової політики – посилення стимулювальної та регулювальної функції оподаткування, роль бюджетоутворювальних податків у відображенні можливостей та реалій соціально-економічного розвитку території є надзвичайно вагомим.

Оцінювання вагомості бюджетоутворювальних податків, а з цим і визначення наслідків від реалізації податкової політики, є однією з необхідних умов досягнення базових цілей економічного зростання, оскільки вона безпосередньо впливає на економічну активність суб'єктів господарювання. Активізація та стимулювання їхньої економічної результативності має привести, з одного боку, до зростання податкових надходжень до бюджету, з іншого – до нарощування обсягу недержавних інвестицій завдяки покращенню інвести-